ARMENIA, Journal en langue Arménienne, fondé à MARSEILLE en 1885.

ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 25րդ շրջանի բաժնորդագին է 20 Ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 Ֆրանգ, կանխիկ։ Կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, այն մէկ ամսականը 2 Ֆր. (Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 Ֆր.) հաշուելով։ Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել այս հասցէով։ M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Arménia*
MARSEILLE (France)

ԻԵ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 34
1910 ՅՈՒՆԻՍ 25 ՇԲԹ.
(Հ. Տ. Յունիս 12)

ՏԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։ Պարտաւոր չէ վերադարձուցանել չհրատարակուած ձեռագիրները։
Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ։ 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadie, 17.

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ„Ի ԻԵ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

(1909 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 1910 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ)

Ամբողջ 25րդ տարեշրջանի բաժնորդագինն է 20 ֆրանգ (4 տոլար ամերիկեան կամ 7 բուբլ և 50 կպկ. ռուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեալ Թիւրքիան և Պարսկաստանը, ուր կը ղրկուի կէս բաժնորդագնով, այսինքն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանգ բաժնորդագնով։ Կարելի է բաժնորդագրուիլ նաև քանի՛ ամսի համար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ (40 սենթիմ=75 կպկ.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանգ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար։

Յայտնի է արդէն թէ անոնք որ «Արմէնիայի Օժանդակ» արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակութեան Կանոնագրին համեմատ, իրաւունք կունենան Արմենիա ստանալու, քանի՛ անձի համար որ ուզեն, իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ դրուելով և կէս բաժնորդագնով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանգով կամ ամսական 1 ֆր.ով։ Կարելի է նաև Օժանդակի նշանակած բաժնորդի հասցէին ուղղակի ղրկել թերթը, 12½ ֆր. (2½ տոլ.) բաժնորդագնով։

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Մէսէչուսէց նահանգին մէջ բնակողների դիւրութեան համար, կը նշանակենք «Արմէնիայի Օժանդակ»ներէն Տիար Մաղաք Պէրպէրեանի հասցէն, որին կարելի է դիմել թէ՛ բաժնորդագրուելու և թէ՛ մեր հրատարակած տարակներ ու գիրքեր դիւրութեամբ ստանալու համար։ Ահա այդ հասցէն.

M. G. Berberian
94, Front str.
WORCESTER Mass.

Նոյնպէս Նիւ Եորքի, Նիւ Ճէրզիի նահանգներին մէջ և առանց մօտակայ տեղեր գտնուողները կրնան դիմել «Արմէնիայի Օժանդակ»ներէն Տիար Տիգրան Միզրագճեանին որի հասցէն է

Dikran Mizrakjian
121 P. O. Box
WEST HOBOKEN N. J.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կուսակցութիւն. — Նամակ Թիւրքիանց (Կ. պոլիս). — Հայեր ի Թիւրքիա. — Սոսկալի ողողում Էրզրումի մէջ. — Գրիգոր Բալասանեանի 20ամեայ յոբելեանը. — Տեղական. — Օսմանեան պատուիրակութիւնն ի Մարսիլիա. — Կրետէ. — Փոքրիկ սուրճանոցակ. — Յանուցումներ։

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շատ անգամ անհամաձայնութիւններ և ահագին կռիւներ ծագած են միայն բառի մը նշանակութիւնը սխալ կամ այլեւայլ կերպով հասկցուելէն։

Պէտք է ուրեմն բառերի նշանակութիւնը ճշդել, աւելորդ վիճաբանութիւններուն առջեւն առնելու համար։

Այդպիսի բառերէ մին դարձած է այժմ մեր մէջ կուսակցութիւն բառը։

Ոմանք կուսակցութիւն բառին այնպիսի նշանակութիւն կուտան որպէս թէ բաժանում կամ աչառութիւն նշանակէր այն։

Ընդհակառակ, կուսակցութիւնը ոչ թէ բաժանում, այլ միութիւն ըսել է։ Միևնոյն գաղափարի նուիրուած, միևնոյն համոզումի տէր մարդեր երբ իրար հետ կը միանան իրենց համոզում տարածելու, իրենց գաղափար յառաջ տանելու համար, կուսակցութիւն մը կազմած կը լինին։ Կուսակցութիւնը գաղափարակիցների միութիւն ըսել է։ Կուսակցութիւնը թեկնածութիւն ըսել է, այսինքն իրենց համակրած անձին կռնակ լինել, այժ տալ որ իր օգտակար գաղափարները գործադրէ։ Կուսակցութիւնը դէշ բան է ըսելը՝ ընդհանուրին օգտակար համարած գործիդ կամ անձիդ այժ տալը դէշ բան է ըսել է. կամ ուրիշ բառով ըսենք, ընդհանրական գործին համար աշխատողներին օգնելը, անոնց այժ տալը՝ դէշ բան է, պարզապէս հեռուէն հանդիսատես կենալ, անտարբեր մնալ պէտք է ըսել է։

Կարելի է ըսել թէ այսինչ կամ այնինչ կուսակցութիւնը դէշ է. բայց ընդհանուր կերպով ըսել թէ կուսակցութիւնը դէշ է, այդ յիմարական խօսք կը դառնայ որովհետև չէ՞ մի որ այդ ըսողն ինք ալ մի զատ կուսակցութիւն կը գոյացուցէ, ոչ-կուսակցականներէն մի կուսակցութիւն, այսինքն գաղափարակցութիւն. ուրեմն ինք ալ դէշ եղած կը լինի։

Ցդէտ ամբոխէն ոմանք որոնք չեն կրնար ըմբռնել կարծիքի ազատութիւն ըսուած բանը, կը կարծեն թէ կուսակցութիւն ըսուածը իրար դէմ թշնամութիւն, իրար դէմ ատելութիւն ըսել է։ Զէ՞ մի որ մինչև անգամ Քրիստոս ալ որ իր վարդապետութիւն սիրոյ վրայ հիմնած էր, որ սէրը քրիստոնէութեան նշան դրած էր, իր կուսակցութիւն ունեցած էր և երբ աշակերտները գանգատեցան իրեն թէ ուրիշներ ալ եկեր իրենց կուսակցութեան անունով կը գործեն, նա իր կուսակցութիւն ընդարձակելու համար պատասխանեց թէ ով որ իրեն չհակառակիր և իր անունով կը գործէ, իրենց կուսակցութեան մարդ համարին (1)։

Ցդէտ մարդեր կամ անոնք որոնք ընդհանուրին վերաբերող գործերին անտարբեր եսականներ են, երբ կը սեն թէ իրենք ոչ մէկ կարծիքի, ոչ մէկ կուսակցութեան յարած են, այդ խօսք կընայ յարմարիլ իրենց կացութեան. բայց ի՞նչ պէտք է խորհինք երբ խմբագիր մարդեր, ժողովրդին առաջնորդելու ելնող, ընդհանրական խնդիրներով զբաղուիլ յանձն առնող մարդեր ալ կելնեն կը հրատարակեն այդպիսի բաներ։

Ատանք ոգէտ ժողովրդին այնպէս ըմբռնել կուտան որպէս թէ կուսակցութիւնը աչառութիւն ըսել է։ Եթէ ոգէտը, քանի որ ոգէտ է, չիտակ չհասկնար բառի մը նշանակութիւնը, պէտք է բացատրել իրեն, պէտք է հասկացունել և ոչ թէ զինք հատատել իր ոգիտութեան մէջ։ Կարծեմ թէ նոյն իսկ ոգէտ մարդն ալ կրնայ հասկնալ մեր վերև տուած բացատրութիւններէն թէ կուսակցութիւն (parti) բառը պէտք չէ շփոթել աչառութիւն կամ ինչպէս կրսեն ռուսերը, «թայֆայական» կամ «խնամիական» բառին հետ, թէև այս վերջինը աւելի կը համապատասխանէ népotisme բառին։

Փոխեցէք ուրեմն բառը և ոչ թէ կուսակցութեան դէմ գրեցէք, այլ աչառութեան սգիին դէմ և կամ, եթէ այս բառով հաճելի կը լինի ձեզ, կողմնակալութեան դէմ։

Պիտի գայ մի օր որ մեր թուռներ պիտի կարդան այս գրուածները և պիտի ծիծաղին որ գտնուած են հայ խմբագիրներ որ կամ իրենք այնչափ ոգէտ են եղեր և կամ ժողովրդի ոգիտութենէն ուզեր են օգուտ քաղել որ ելեր են թուղթեր մրոտել համոզելու համար թէ կուսակցութիւնը դէշբան է և այն ալ այնպիսի ատեն երբ Հայ ազգը քաղաքական կեանք ունենալ կը ձգտէր։ Նոյն իսկ Պուլկարիայի Հայերը չպիտի՞ ամչնան որ ժամանակով այդ տեսակ մի մամուլ ալ ունեցած են եղեր իրենց առաջնորդողները..., թէև այդ մամուլը ցոյց տուաւ արդէն թէ այնչափ ստոր վիճակի մէջ կը գտնուի որ խնդրի մը վրայ լուրջ կերպով վիճաբանելու ոեւէ կարողութիւն չունի, այլ միայն հայհոյանքներ տնել գիտէ։

Ատանք Եւրոպայի մէջ կը գտնուին հիմա, բայց կարծես թէ աչքերնին փակած կը պտտին Եւրոպայի մէջ։ չեն տեսներ թէ քաղաքական կեանք ունեցող ազգերին մէջ անպատճառ կուսակցութիւններ ալ գոյութիւն կունենան։ Այստեղ սուլդաններ չկան որ իրենց պէս չմտածողներուն վզէն քար կախելով ծովի յատակն իջեցուցնեն։

Ուրեմն կուսակցութեան չյարիլ և զայն չքաջալերելը ոչ թէ պարծանք այլ յանցանք մ'է և այս այնքան յայտնի ճշմարտութիւն մ'է որ մենք կը կարծենք թէ ատոր հակառակ խօսողները սխալ կըմբռնեն կուսակցութիւն բառին նշանակութիւնը։

Ճշդեցէք բառերի նշանակութիւնները՝ և շատ մը աւելորդ վէճեր կը պակսին։

Մ. Փ.

(Արմենիա ԺԴ տարի թիւ 76
1898 յունիս 4)

(1) Որ ոչ է հակառակ մեզ, ի մեր կոյս է։ (Մարկոս Թ. 38.39)։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻԱԷՆ

Կ. Պոլիս, 1/14 յունիս 1910

Հայ Ազգային Սահմանադրութեան Յիսնամեակի հանդէսը՝ երէկ, կիրակէ, ժողովրդական անօրինակ և խուռներամ բազմութեան մը, առաւել քան 10 000 Հայազգիներու մասնակցութեամբ տօնուեցաւ Պոլսոյ Ազգային Հիւանդանոցի պարտիզին և շրջակայից մէջ։ Զմիւռիոր և Մարմարա կը թնդային հայկական հայրենասէր ու ազատական երգերու և սահմանադրական քայլերգներու արձագանգ ըլլալով, որոնք կ'երգուէին և կը նուագուէին այս առթիւ յատկապէս վարձուած բազմաթիւ շոգենաւերու մէջէն։ Հանդէսը հիանալիօրէն անցաւ ճառերով, բանախօսութիւններով, սեղաններով և ժողովրդական ցոյցերու մէջ՝ ուր գնահատական ներբողականներով պանծացուցին Հայ Ազգային Սահմանադրութեան հիմնադրաց, Պալեաններու, Ազաթոններու, Ռուսինեաններու և այլոց անմահ յիշատակները։

*** Կրէտէի խնդիրը ամենաուր հանգամանք մը ստացած է այժմ, որուն ունենալիք հետեւանքները շատ դժուար է գուշակել կանխաւ՝ եթէ սոյն բազմակնճիռ հանգոյցը յօգուտ Օսմանեան կայսրութեան շահուց նպաստաւոր լուծում մը չիգտնէ։

Բողոքի լայնածաւալ և գերագրգիռ միթինկներ, հակայունական ժողովրդային ցոյցեր, կամաւորաց ազգային գունդերու կազմութիւններ, հակահելլենական պօյքոթներ հելլէն ապրանաց և շոգենաւուց դէմ, հրաշունչ մարտահրաւէր կոչեր ամէն օր, ու մեծ պատերազմի մը յատուկ ընդարձակ պատրաստութիւններ մը թագնեցին նորէն քաղաքական հորիզոնը, կասեցնելով մեծ մասամբ երկրին տնտեսական, երկրագործական ու ճարտարագործական վերազարթնումը, յապաղեցնելով՝ մեծ չափով մը ալ՝ կայսրութեան զանազան մասերուն մէջ լրջօրէն ձեռնարկուած բարեկարգութեան շարժումները։

Հելլենաց թագաւորին Կրէտէ կղզւոյն Յունաստանի հետ միացման համար 'ի գործ դրած ջանքերը եւրոպական արքունեաց մօտ և Անգլիոյ յեղյեղուկ դիւանագիտութեան յանկարծական վոլթ-ֆասը դէպ ի յունական տեսակէտը՝ մեծապէս գերագրգռեցին Օսմանեան մամուլը և ժողովրդական ամէն խաւերը անխբտիր։

Թէ Արեւելք կամ Ասիոյ աշխարհը արթնցաւ իւր բազմադարեան քունէն, սա հանուրց ծանօթ ճշմարտութիւն մըն է ալ ևս, և ատոր ականատես վկայ է այսօր պառաւն Եւրոպան իւր յափրացած բարքերով։ Յօրէ անտի որ Ճապոն յաղթահարեց Ռուսիոյ՝ փճացնելով անոր ծովային ահեղ ոյժերը և կասեցնելով անոր ասիական յառաջխաղացումները, Չինաստան սկսաւ վերանորոգել ու բարեկարգել իւր ոյժերը և վարչական կազմերը, նոր կարգեր և ըմբռնումներ ներմուծելով իւր նահապետական կազմաւորութեան մէջ, Հնդկաստանի մէջ ազգային գիտակցութեան ազդանշամոլ մեծ շարժում մը ծայր տալ սկսաւ Հնդիկ ցեղին մէջ՝ մեծապէս խորհել և միշտ արթուն պահել տալով առ այդ Անգլիան. միևնոյն երևոյթը նաև Ֆրանսայի, Փորթուկալի և Հոլանտայի գաղթային ստացուածոց մէջ. Պարսկաստան և Օսմանեան կայսրութիւնը եղան մէկմէկ սահմանադրական երկիրներ, բարեկարգելով և արդիականացնելով իրենց վարչական կարգերը և զօրացնելով իրենց ծովային ու ցամաքային ոյժերը։ Եղրակացնելով ուրեմն, Ասիոյ աշխարհի ներբամիտ Ճապոնցին, խորամանկ Չինը, աշխատասէր Հնդիկը, պատերազմիկ Օսմանցին, ստեղծագործ Հայը, մտացի Արաբը, խնայասէր Պարսիկը ու զանազան ազգայնութիւնք թօթափեցին իրենց դարաւոր թմբիրը, ընդգրկել ու իւրացնել սկսան արևմտեան բարքերը, գիտութիւնքը, ռազմագիտութիւնը, քաղաքական կազմակերպութեանց ոգին և կատարելագործեալ զէնքերը. արդ, երբ 800 միլիոնէ աւելի ժողովուրդներու ովկէան մը կը զարթնու և եւրոպացւոց միևնոյն զէնքերովը՝ բարոյական թէ նիւթական՝ կ'ուզէ ճակատիլ իւր գոյութեան պահպանման համար եւրոպական ոտնձգութեանց դէմ, թումբ կանգնելով անոնց շահագործական աշխարհակալութեանց առջև, ահա այն ատեն Եւրոպացւոց ու Ամերիկացւոց հեռատես դաստակարգը ծանրախոհ լրջութեամբ պէտք է վերաբերի ասիական ամէն խնդրոց, շրջահայեաց իմաստութիւն դնելով իւր քաղաքականութեան մէջ, որպէս զի յետ այսու իրենց ասիական յարաբերութեանց մէջ դառն յուսախաբութիւններ չի կրեն Ռուսիոյ նման։

Զէ՞ մի որ արդէն մարդկային պատմութիւնը յաւիտենական կրկնութիւն մըն է ու Արևին տակուշի նչկայ նոր. խորհելով ուրեմն թէ եր երբեմն որ Մաւրիտանացիք դարերով Սպանիան իրենց լուծին ներքև բռնեցին, թէ Հռովմայեցւոց աշխարհասասան կայսրութեան տեն Արեւելեան ժողովուրդներ ցնցեցին յաճախ նոյն իսկ անոնց պետութեան հիմերը, ու երբ մի միայն 400 վրաններու տակէ դուրս եկած Օսմանեան աշիրէթ մը մինչև Վիէննայի պարիսպներուն ներքև Եւրոպայի սրբտին վրայ ոտքերնին դրին, հիմնելով Եւրոպա-Ասիա-Ափրիկեան ծովածաւալ կայսրութիւն մը որ ցարդ յաղթապանծ կը պտըտցնէ իւր դրօշը աշխարհի երեք մասանց վրայ, և երբ ի նկատի առնուի նաև որ եթէ Միացեալ Նահանգաց բարեխօս միջնորդութիւնը չի լիներ, գաճաճ Ճապոնցիք արշաւասոյր յառաջ պիտի ընթանային ծովէն ու ցամաքէն՝ դլելով անցնելով ամէն արգելք, մինչև ոտքերնին դնէին Եւրոպայի ցամաքին վրայ ուր արդէն դողդղալ սկսեր էին Եւրոպացիք սպառսպուռ փլուզումը տեսնելով ռուսական պատուարին։ Իրաց սա վիճակին մէջ պատմութիւնը կրնայ վերապահած ըլլալ դեռ շատ մը անակնկալներ։

Մեզ Հայոցս համար, իբր հինգ հազարամեայ ասիական կենսունակ, առողջ և ստեղծագործ ցեղ մը, հաճոյք կը զգանք Ասիոյ ու մեր բընագաւառին վերազարթնումը տեսնելով, և մաղթելով ու գործակցելով ի մասնաւորի Սահմանադրական Օսմանեան կայսրութեան տնտեսական, ճարտարագործական, վարչական, ընկերական, երկրագործական, ծովային ու ցամաքային ոյժերուն զարգացման ու զօրացման՝ յորում մենք ալ մեր վէրքերը դարմանելով, նոր փորձառութիւններով և իմաստուն կազմակերպեալ ոյժերով օժտուած նոր և երիտասարդ Հայութեան մը ծնունդ պիտի տանք, միշտ կենսալից և անկորնչելի քաղաքակիրթ ազգաց պատկառելի շարքին մէջ։

ՏԻՐԱՆ-ԹՈՐԳՈՄ

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐԻԱ

Ատանայի հայ-կաթոլիկների առաջնորդ Թէրզեան Պօղոս Գերապայծառ որ կաթողիկոս-պատրիարք ընտրուած է, Մէրսինէն «Սէնէկալ» շոգենաւով Կ. պոլիս հասած լինելով յուն. 2/15ին, խանդավառ ոգևորութեամբ ընդունուեր է ժողովրդի կողմէն։ Յատկապէս 2 շոգենաւեր վարձուելով, ծովին վրայ իրեն դիմաւորել գնացած էին։ Հայերի պատրիարքարանին, պուլկարների էկզարքարանին և այլ եկեղեցիների կողմէն ալ ներկայացուցիչներ ղրկուած էին Թէրզեան Սրբազանին դիմաւորելու։ Նորընտիր Կ.-Պատրիարքը Յաղբզ Աղաճիի պատրիարքարանի դահլիճին մէջ խօսած ճառով իր շնորհակալութիւն յայտնելէ և համերաշխ գործակցութեան յորդորելէ զատ՝ չմոռցաւ յիշեցունել նաև Ատանայի որբերին ու որբուհիներին օգնելու պէտքը։

— Անգլիայի հանգուցեալ թագաւոր Էտուարտ Է.ի համար հոգեհանգստի պաշտօն կատարուեցաւ 6/19 յունիսի կիրակի օր Բէրաի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ։ Անգլիական դեսպան սրը Ճէրըլտ Լօուիթէր ներկայ կը գտնուէր, իրեն հետ ունենալով դեսպանատան և հիւպատոսարանի պաշտօնեայները։ Հայ բողոքականների ազգապետն ու եւրեւելիներէն ոմանք ալ ներկայ էին։ Դուրեան պատրիարք պատարագեց և գեղեցիկ դամբանական մը խօսեցաւ որի անդլիերէն թարգմանութիւնը կարդաց Ազգային երեսփոխան և Բօպէրդ Գոլէճի ուսուցիչներէն Տիար Աբրահամ Տէր Յակոբեան։ Հոգէհանգստի պաշտօնին. կը մասնակցէին Դիմաքսեան, Երէցեան, Ճէվահիրճեան և Տէրունեան արքեպիսկոպոսները։

Հանդէսէն վերջ, դեսպանն իր շատ գոհ և շնորհակալ լինելը յայտնեց և ըսաւ թէ պիտի հաղորդէ իր կառավարութեան։

— Ս. Պատրիարքին կողմէն իր փոխանորդը, Տ. Ղեւոնդ վ. Դուրեան, այցելութեան գնաց Ատանայի կուսակալ Ճէմալ պէյին որ Կ. պոլիս եկած է։

— Եկեղեցիներին մէջ ժողովրդական գումարումների մասին Ազգ. վարչութեան և Երեսփոխանական ժողովին վերջին անխոհեմ որոշումն ու փոփոխամիտ վարմունքը նորանոր վէճերի ու պառակտումների պատճառ դարձած է հայ ժողովրդին մէջ։ Մի՞թէ անկարելի չկայ. տեղ տեղ, ուր թաղական խորհուրդներն աղատամիտ են, դարաւոր հին սովորութեան չհակառակելով կը թոյլատրեն որ ժողովուրդն իր եկեղեցիի մէջ գումարուի հանրօգուտ ատենախօսութիւններ լսելու համար. իսկ այն տեղեր ուր նեղմիտ և ժողովուրդէն արհամարհող մարդեր են թաղխորհուրդները, կը հակառակին ժողովրդական հրապարակախօսութիւններ լինելուն և տեղի կուտան վէճերի և կռիւներու։

ՍՈՍԿԱԼԻ ՈՂՈՂՈՒՄ ԷՄԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ

Էրզրումէն կիմացունեն յունիս 1/14ին թէ հեղեղանման անձրևների հետեւանքով Հասան Գալէի տուների մեծ մասը և պետական մթերանոցները փլեր են։ Հարիւրաւոր անձեր և բազմաթիւ անասուններ խեղդուեր են։ Շատեր ալ վիրաւորուելով միայն ազատուեր են։ Կուսակալը փութացեր է Հասան Գալէ, արկածեալներին օգնութիւն հասցնելու համար։ Վրաններ բաժնուեր են անտուն մնացածներին։ Կուսակալը Բ. Դուռէն հեռագրով 2.000 ոսկիի վարկ ստացեր է անմիջապէս բաժնելու համար արկածեալներին։

ԳՐԻԳՈՐ ԲԱԼԱՍԱՆԵԱՆԻ 20ԱՄԵԱԿ ՅՕԲԵԼԵԱՆԸ

«Գրականութիւն և կեանք» շաբաթաթերթի երրորդ տարիի (1910) N° 1ը, որ լոյս տեսած է Ե. Դաւթեանի պատասխանատու խմբագրութեամբ, ամբողջովին նուիրուած է Գրիգոր Բալասանեանի գրական գործունէութեան 20ամեայ յոբելեանին։ Անոր կատարած գրական աշխատութիւնները թուելով, կը յայտարարէ որ յատկապէս յանձնաժողով մ'ընտրուած է Գրիգոր Բալասանեանի 20ամեակը տօնելու համար Վիէննայի մէջ յուլիսի 5ին։ Բալասանեան Թիֆլիսէն Վիէննա կուգայ, թէ՛ իր հիւանդութիւնը այնտեղ բժշկել տալու և թէ՛ լեզուագիտութիւնը Մխիթարեանների մօտ լրջօրէն ուսումնասիրելու համար։ Յանձնաժողովը կը խնդրէ «չտապել արձագանք տալ իր հրաւէրին, աշխատելով՝ բացի բարոյապէս խրախուսանքից՝ մեծ կարևորութիւն ընծայել ստեղծելու այս բազմաշխատ և տաղանդաւոր գրական գործիչի համար նաև նիւթական ապահովութիւն։»

Յանձնաժողովին նախագահն է Ե. Դաւթեան, գանձապահ՝ Հ. Ներսէս Ակինեան (Վիէննայի «Հանդէս Ամսե-

բեայ»ի խմբագիրներէն), անդամներն են պրոֆէսոր Շրիդէր, Վասօ Միքէլադէէ, Ս. Բօղդանով, Ն. Գիլաբարեան և Դ. Կիւլպէնկեան։

Շնորհաւորութիւններ, հեռագիրներ, նամակներ, նուէրներ և այլն ուղղել վիէննա «Հանդէս Ամսօրեայ»ին այս հասցէով.

«Handess Amsorya», VII/2 Mechitharistengasse, 4, VIENNE (Autriche). Ցանձնել Գր. Բալասանեանի յօբելեանական հանդէսի վարչութեան։

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ինչպէս ծանուցած էինք, Գեր. Մուշեղ Եպ. Սերոբեան կիրակի օր պատարագեց և աւուր պատշաճի քարոզ մը խօսեցաւ Հոգեգալստի տօնին առթով։ Մեծ բազմութիւն ներկայ կը գտնուէր եկեղեցին։ Ց. Մուշեղ Եպ. երկուշաբթի երեկոյ մեկնեցաւ Մարսէյլէն դէպի Փարիզ։

— Եգիպտոսի մէջ ծխախոտի վաճառականութեամբ զբաղող Ն. և Յ. Հաճէթեան եղբայրներէն Տիար Յակոբ Հաճէթեան «Բէնինսիւլէր Օրիանդալ» ընկերութեան «Ինտիա» շոգենաւով Մարսէյլ հասաւ կիրակի օր Անգլիացիի մը ընկերութեամբ որի հետ նոյն երեկոյ մեկնեցաւ ասկէ դէպի Լոնտոն, այնտեղ ալ իրենց վաճառատան ճիւղ մը հաստատելու պաշտօնով։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆ Ի ՄԱՐՍԷԼ

(Շար. 33րդ բուհն եւ վերջ)

Հետեւեալ օր, ուրբաթ (յնս. 10), պատուիրակութիւնն իր պատոյտներ կատարեց, արդէն հրատարակուած ծրագրին համեմատ (Արմենիա թիւ 30), և շոգենաւերին մէջ իրենց տրուած պատուաճաշերի միջոցին ճառեր խօսուեցան։

Երեկոյին մեծ պատուաճաշ մը իրենց տրուեցաւ Նահանգապետութեան ապարանքին մէջ։ Ապարանքին առջեւի հրապարակը և Սէն-Ֆէրէօլ փողոցը շարուած էին հետեւակ և հեծեալ զօրքերի գունդեր որոնց հրամանատարութիւնը անձամբ կընէր Ժե զօրաբանակի հրամանատարը զօրավար Անտրիւերը Օսմանեան պատուիրակութիւնը հրապարակը հասաւ, զինուորական նուագախումբը որ Արմէնի փողոցին անկիւնը դետեղուած էր, սկսաւ Օսմանեան ազգային երգը նուագել և զօրավար Անտրի, իր սպայակոյտի շքախմբէն շրջապատուած, օսմանեան պատուիրակութեան զինուորական սպայների ձեռքերը սեղմելէ յետոյ, զօրահանդէս մը կատարել տուաւ։ Այդ րոպէին՝ նահանգապետութեան ապարանքի հրապարակը դիւթական տեսարան մը կը ներկայացուցէր, թէ՛ օսմանեան և ֆրանսական սպայների փայփլուն համազգեստներովը, թէ՛ ապարանքին շքեղ լուսավառութիւններովը և թէ՛ հոն հաւաքուած հանդիսատես ժողովրդի խանդավառ ցոյցերովը։

Զօրահանդէսը 50 րոպէի չափ տեւեց որի համար օսմ. պատուիրակութեան պետը իր շնորհաւորութիւններ յայտնեց զօրավար Անտրիին։ Ժամը 8ը արդէն անցած լինելով, հրաւիրեալներն ընդունուեցան ճաշասրահը որ ծաղիկներով և կանանչութիւններով շքեղազարդուած էր յատկապէս։ Բազմականները, որոնց կը նախագահէր նահանգապետ Տ. Կրէկուար, 350 հոգի էին։

Երբ ճաշին վերջը կարգը եկաւ բաժակաճառերին, ամէնէն առաջ խօսեցաւ նահանգապետը և բաժակ առաջարկեց Թիւրքիաի սուլթանին կենաց։ Զինուորական նուագածուները նուագեցին օսմանեան ազգային երգը որ բոլոր սեղանակիցները յոտնկայս մոռիկ ըրին։ Այնուհետև Թիւրքիաի ընդհ. հիւպատոսը իսմայիլ Հագգը պէյ շնորհակալութիւն յայտնելով իր հայրենակիցների եղած ընդունելութեան համար, բաժակ առաջարկեց նախագահ Տ. Ֆալիէրի կենաց։ Զինուորական նուագախումբը Մարսէյլէզը նուագեց որ նոյնպէս յոտնկայս ունկնդրուեցաւ։

Այնուհետև ճառախօսութիւնների շարքն սկսաւ։

Նահանգային Ընդհանուր խորհրդի նախագահ Տ. Բիէռ Բուի խօսած ճառէն ահա մի քանի հատուածներ։

Երիտասարդ Թիւրքիան այսուհետև ազատուած հին նախապաշարումներէ որոնք անշարժութեան մէջ դրած էին զինք, յստակ կերպով կը տեսնէ այսօր այն լուսաւոր ապագայն որ իրեն առջև կը բացուի։

Լաւագոյն ապացոյցը թէ Երիտասարդ Թիւրքիան գիտակից է այն դերին որ կուզէ կատարել բոլորովին անկախ կերպով, Ֆրանսա դալն է այն պատուիրակութեան՝ որի հոս հասնելը ուրախութեամբ ողջունեցինք երէկ երեկոյ։ Այդ պատուիրակութիւն պիտի այցելէ զանազան քաղաքներ, ճարտարարուեստի գործարանները, նաւային շինութիւնների գործարանները, պիտի հետաքրքրուի տնտեսական այն մեծ շարժման մասին որ արդի Տէրութիւնների զօրութեան հիմերէ մին կը կազմէ։

Տիարներ, այն սիրալիր ընդունելութիւնն որ ձեզի եղաւ երէկ երեկոյ Առևտուրի, Արհեստագիտութեան ինչպէս և Երկրագործութեան Հանրավարական Գօմիդէի Մարսէյլի ճիւղին կողմէն տրուած պատուաճաշի միջոցին, այս երեկոյեան պատուաճաշը ուր համամտութեամբ եկած միատեղ ժողովուած են խորհրդարանի անդամներ, շատ մը նախարարութիւնների պատուիրակները, զանազան հիւպատոսներ, կառավարական, զինուորական և ծովային իշխանութիւնները, Մարսէյլի քաղաքապետական խորհրդականները, Առևտրական սենեկի անդամները, Գաւառային խորհուրդների նախագահները, Պուշ-տիւ-Ռիոնի Նահանգային Ընդհանուր խորհրդի անդամները, ընկերութիւնների, գօմիդէների, սէնտիգաների և փոխանակութեան, առևտուրի, ճարտարարուեստի, փոխադրութեան, երկրագործութեան, աշխատանքի խնդիրներով զբաղող ընկերակցութիւնների ներկայացուցիչներ, տեղական մամուլի ներկայացուցիչներ և այլն, այս ամէնքը ցոյց կուտան թէ որչա՞փ կը շահագրգռուինք մենք Արևելքի այդ սքանչելի երկրին համար ուր զանազան ցեղերի հանդիսը իր ուրոյն և անջնջելի դրոշմը դրած է։

Կը վերցուցնեմ բաժակս Օսմանեան պատուիրակութեան համար, Երիտասարդ Թիւրքիաի զարթնումին համար։

Մարսէյլի քաղաքապետութեան կողմէն խօսեցաւ քաղաքապետի առաջին օգնականը Տ. Գլէմանլէվի.

Տիարներ օսմանեան պատուիրակներ, Մարսէյլ քաղաքը, որի մականունը դրած են «Ֆրանսայի դուռը՝ Արևելքի վրայ բացուած» (la porte ouverte de la France sur l'Orient) դեռ նոր չէ սկսած իր յարաբերութիւններ ձեր երկրի հետ և եթէ շատ երկար ժամանակներէ ի վեր առևտրական կապեր բաւական եղան բարքով և քաղաքակրթութիւնով այնչափ տարբեր ժողովուրդներ իրար հետ կապելու, կարելի է նախատեսել թէ արդի Օսմանցիները, սահմանադրական հայրենիքի մը երկրացիներ (citoyen), մեզ հետ մէկտեղ յառաջդիմութեան, ազատութեան և գիտութեան սիրոյն մէջ զգացումի և գաղափարակցութեան կապերով աւելի պիտի ամրացունեն նախկին կապերը։

Հին ռէժիմը ձեր երկրի մէջ ալ տեղի տուաւ աւելի արձակ (large), աւելի ազատական և մեր ապրած ժամանակին աւելի համապատասխանող ռէժիմի մը։ Վերանորոգուած Թիւրքիան անշուշտ կարգապահութեան և աշխատութեան տարր մը պիտի հանդիսանայ ժողովուրդների տնտեսական և ընկերվարական ներդաշնակութեան մէջ և մենք որ ձեր բարեկամներն եղած ենք միշտ, ատոր համար եռանդագին պիտի ծափահարենք։

Մարդկութեան ապագային անունով, եղբայրութեան տիեզերական սկզբունքի մը անունով որ լեզուների, ցեղերի և կրօնների տարբերութիւններէն գերի վերոյ է, ծովերի վրայէն կերկնցունենք սիրալիր ձեռք մը, պնդելու համար բարեկամութիւն մը որ ձեր այս այցելութեամբ աւելի զօրացած է և աւելի պիտի զօրացունէ մեր առևտրական և արհեստագիտական փոխանակութիւնների շարժումը։

Տիարներ օսմանեան պատուիրակներ, այդ փափաքով և այդ յուսով Մարսէյլ քաղաքի կողմէն կը վերցունեմ բաժակս Թիւրքիաի մեծութեան և ձեր ամէնքի կենաց համար։

Մի քանի հատուած ալ Առևտրական սենեկի նախագահ Տ. Էսդրինի խօսած ճառէն.

Տիարներ, պարծանք մ'է մեզ համար թէ այն բարեկամական յարաբերութիւններ որոնց ցարդ շարունակուած լինելուն վրայ խօսուեցաւ, ուր դար առաջ կապած ու հաստատած են Մարսէյլցի վաճառականներն ու այս ազատ քաղաքի որ այն ատեն ինքնավար Հանրապետութիւն մ'էր, հիւպատոսները։ Մարսէյլի Հանրապետութեան ձեր երկրի հետ ունեցած տնտեսական համաձայնութիւններն 3 դար աւելի առաջ հաստատուած են քան թէ Ֆրանսուա Ա. թագաւորի և սուլթան Սիւլէյմանի 1535ին ստորագրած դաշնակցութեան գիրը։

Բայց եթէ իբր մարսէյլցի վաճառական ես հայեացքս ուղղեցի անցեալին մէջ մինչև Մարսէյլի Հանրապետութիւնը, թոյլ տուէք ինձ նաև դիտել այդ անցեալը իբրև Ֆրանսական Հանրապետութեան երկրացի մը։

Նշանաւոր դէպքեր կատարուեցան Թիւրքիաի մէջ ուր ազատութեան լունը փչեց։ Այդ դէպքեր մեզ յիշեցուցին թէ մեր ազգային պատմութեան արժանայիշատակ մէկ թուականին՝ Եւրոպան առանց դիմադրելու չընդունեց Ֆրանսական Հանրապետական եռագոյն դրօշակը պարզելու իրաւունքը։ Իսկ Բ. Դուռը, մտիկ չընելով օտար կառավարութիւնների Կ. պոլսի դեսպանների թելադրութիւններին, ամէնէն առաջինն եղաւ տէրութիւններին մէջ որ պաշտօնապէս ճանչցաւ եռագոյն դրօշակը։ Մենք այդ չենք կարող մոռնալ։ Արդարև Կ. պոլսի Ֆրանսական դեսպան Շուազեօլ-Կուֆիէ 1791 յուլիս 24ի իր գրութեամբ կիմացուներ Մարսէյլի Առևտրական Սենեկին թէ Օսմանեան կառավարութիւնը Արևելքի նաւահանգիստներին մէջ կընդունէր և կողջունէր Ֆրանսական եռագոյն դրօշակը։ Եւ այդ բացարձակ միապետական կառավարութիւնը, կարծես թէ ուզելով որ Արևելքի հողին մէջ խնայ ազատութեան սերմը, որ անկէ ի վեր այնչափ դիւցազնորէն ծլած ու ծաղկած է, 1793ին թոյլատրեր էր որ Ֆրանսացիներն օսմանեան բոլոր նաւահանգիստներին մէջ, նոյն իսկ Կ. Պոլսի մէջ, տօնեն Յեղափոխութեան արժանայիշատակ մէկ թուականը, յուլիսի 14ը։

Կը պատմուի որ այն ատեն Կ. Պոլիս գտնուող Մարսէյլցիներն իրենց անունը կրող յեղափոխական երգը երգելով, Ֆրանսական Հանրապետութեան բարգաւաճման և սուլթան Սէլիմ Գ.ի կենացը խմած են։

Այսօր դարձեալ Մարսէյլցիները պարտականութիւն կը համարին բաժակ առաջարկել Սուլթան Մեհմէտ Ե.ի կենացը և Ֆրանսական Հանրապետութեան համար։

Մարսէյլցիները գիտեն թէ ընկերական յառաջդիմութիւն չլինիր առանց տընտեսական զարգացման։ Անոնք ուրախութեամբ ողջունեցին նոր արշալոյսը որով կը փայլի այժմ Արևելքը։ Բայց ձեր հոս ներկայութիւնը և ձեզ նման պատուիրակութիւնների Աւստրիա և Իտալիա զբաղուիլը կապացուցանէ թէ Թիւրքիաի քաղաքական նոր ռէժիմը կուզէ տիեզերական խաղաղութեան գրաւական մը աւելի տալ։

Երանի՜ թէ ազատութեան կենսանորոգ շունչը կարող ընէ օսմանեան ժողովուրդը իր նիւթական և բարոյական ազատութեան գեղեցիկ ու ազնիւ գործը գլուխ տանիլ խաղաղութեան մէջ և աշխատութեամբ։

Մարսէյլի օսմանեան գաղութին կողմէն Տիար Յակոբ Սէլեան, այս տեղի հրապարակի հանրածանօթ վաճառականներէ մին, իր անկեղծ շնորհակալութիւններ յայտնեց Ֆրանսական կառավարութեան և Մարսէյլ քաղաքին, իր հայրենակիցներին եղած հիւրընկալութեան համար, հիւրընկալութիւն որ Թիւրքիացիներն երկար ժամանակներէ ի վեր կը վայելեն Մարսէյլի մէջ։

Տիարներ, ըսաւ. Թոյլ տուէք որ Մարսէյլի օսմանեան գաղութն ալ իր յուզեալ սրտէ բխած երախտագիտական զգացումները միացունէ պատուիրակութեան յայտնած զգացումներին հետ, այն սիրալիր և ջերմագին ընդունելութեան համար որ իր հայրենակիցներին եղաւ յանձին այս պատուարժան պատուիրակութեան որ բաղկացած է օսմանեան ընկերութեան ընտիր մասէն, որ իր ձեռքի մէջ կը կրէ փոխակերպութեան (transformation), այն հիանալի շրջափոխութեան (évolution) դրօշակը, որ պարծանքի առարկայ մ'է, լուսատու փարոս մ'է յառաջդիմութեան ճանապարհը ցոյց տուող, որ կը յիշեցունէ փոթորկին հանդարտումը և նոր կեանքի մը վերսկսումը, կեանք մը որ արդէն բեղմնաւորուած է Ֆրանսական Յեղափոխութեան անմահ ոգզբունքներովը. ուստի մեր հայրենակիցներ ուրախ սրտով, զուարթ մտքով, անկեղծ ոգւով կուզան հոս, այս լուսի վառարանէն ստանալու գործունէութեան վե-

բանորդ ոյժը, բարոյական զօրութիւն, կենդանագործող այն բոլոր սկզբունքներն որոնք պիտի նպաստեն տակաւ իրենց գեղեցիկ երկիրը փոխակերպելու և զայն Արևելքի Ֆրանսան դարձուցանելու, ինչպէս արդէն նախատեսած և երկար ժամանակէ ի վեր յայտարարած էին ձեր անուանի գրագէտներէ մի քանին, օրինակի համար, Լամարտինն։

Տիար Ութլեան բաժակ առաջարկեց Մարսէյլ քաղաքին համար։

Ի վերջոյ, Օսմանեան պատուիրակութեան գլուխ Ճէնանի պէյ խօսք առնելով, մի գեղեցիկ ճառ խօսեցաւ, որմէ, կը ցաւինք որ, մի քանի տող միայն պիտի կրնանք դնել այստեղ, ինչպէս ըրինք ուրիշ ճառերին համար ալ, Արմենիայի փոքրիկ դիրքին պատճառով։

Իսմայիլ Ճէնանի պէյ իրենց եղած ընդունելութեան համար շնորհակալութիւններ յայտնելէ և Ֆրանսայի ու Արևելքի միջև եղած առևտրական յարաբերութիւններին վրայ խօսելէ և Ֆրանսական ապրանքներին ուրիշ տեղերի ապրանքներէն աւելի նուրբ ճաշակով շինուած, աւելի դիմացկուն և իր այդ յատկութիւններ նկատի առնելով, համեմատապէս աւելի աժան լինելը ներբողելէ յետոյ, յարեց.

Գալով ձեր քաղաքին, նա մասնաւորապէս բաղդաւոր կացութեան մը մէջ կը գտնուի։ Աշխարհի ամենագեղեցիկ դիրքերէ մէկին վրայ հաստատուած, Մարսէյլ, կը թագաւորէ այս հիանալի Միջերկրականին վրայ որ ամէնէն աւելի պատկառելի քաղաքակրթութիւնների օրօրանն եղած է։ Նա այնպիսի դիրքի մը մէջ մը գտնուի նաև որ կարող է իր բազմաթիւ ճարտարարուեստների այլազան արտադրութիւնները տարածել աշխարհի չորս կողմը զանազան գիծերով. այնպէս որ Ճիպրալթարէն մինչև Կ. պոլիս այս ծովի վրայ ճանրորդը ամենուշեք կողջունէ Ֆրանսական դրօշակին որ կը ծածանի Մարսէյլէն մեկնած շոգենաւների կայմին վրայ։

Զօրավար իմ, դուք գերազանց հասկցողութեամբ մը գուշակեցիք թէ Օսմանցիներին համար, որոնք իրենք ալ ինքնուրոյնների ցեղ մ'են, Ֆրանսական փոքրաւոր զօրաբանակի տեսքէն աւելի յանկուցիչ տեսարան մը չէր կրնար լինել։ Թոյլ տուէք ինձի ուրեմն մեր սիրելի զօրաբանակի հոս գտնուող ներկայացուցիչներին և մեր ամէնքի կողմէն խորին և անկեղծ շնորհակալութիւններ յայտնել ձեր այդ փափուկ ուշադրութեան համար։

Թոյլ տուէք, տիարներ, բաժակս շատ վեր բարձրացուցեալ և խմել դեղեցիկ Մարսէյլ քաղաքի բարգաւաճման և անոր վաճառականութեան շարունակ ընդարձակման համար։

Ինչպէս նախորդ ճառախօսութիւնները, նոյնպէս և այս վերջինը ոգևորուած ծափահարութիւններով ընդունուեցաւ։ Այնուհետև բոլոր սեղանակիցները հրաւիրուեցան յատկապէս չքաղաքդարուած դահլիճը ուր Մարսէյլի նշանաւոր երգիչներէ և երգչուհիներէ մի քանին ծափահարելու առիթ ունեցան։ Առաւօտեան ժամը մէկն էր երբ հրաւիրեալները մեկնեցան նահանգապետութեան ապարանքէն։

* * *

Շաբաթ օր (յունիս 11) առաւօտեան ժամ 9ին, Օսմ. պատուիրակութիւնը Մարսէյլէն մեկնեցաւ դէպի Դուլօն և Սէյն քաղաքները ուր այցելեցին նաւաշինութեան գործարանի շէնքերը, թնդանօթաձգութեան մարզանքներ կատարուեցան իրենց համար, պատուաճաշեր տրուեցան և ճառախօսութիւններ եղան։ Երեկոյին ժամը 6ին վերադարձան Մարսէյլի կայարանը ուր Դէրմինիւս-Օթէլի մէջ պատուաճաշ մը տրուեցաւ իրենց և մի քանի բաժակաճառեր խօսուեցան դարձեալ։

Ճէնանի պէյ իր ճառի մէջ ըսաւ. «Շնորհակալ ենք նաև Ֆրանսացիների մեծահոգի հիւրասիրութիւնը վայելող մեր Մարսէյլաբնակ սիրելի հայրենակիցներէն։ Իրենց պատուասիրութիւններով և փոյթեռանդն մեծարանքներով անգամ մը ևս ապացուցին թէ անփոփոխ կերպով յարած կը մնան իրենց մայր-հայրենիքին։»

Տիար Յ. Ութլեան Մարսէյլի օսմանեան գաղութին կողմէն յարգալիր և շատ վայելուչ մի քանի խօսքերով պատասխանելէն յետոյ, օսմանեան պատուիրակները սեղանէն ելնելով գնացին ուղղակի իրենց շոգեկառքերը և գնացքը դէպի Փարիզ ճանրայելու ժամը 8ին, «կեցցէ՛ Ֆրանսա, կեցցէ՛ Թիւրքիա» ոգևորուած աղաղակների արձագանգներին մէջ։

ԿՐԷՏԷ

Գանիէն կիմացուներ թէ կրէտական կառավարութիւնը մտադիր է պարտաւորցուցեալ Ազգային ժողովը որ յունիս 28ին գումարուելիք իր նստին մէջ համաձայնի պաշտպան տէրութիւնների յայտնած ցանկութեան, այսինքն միւսլիման երեսփոխաններն ու պաշտօնատարները Յունաստանի թագաւորին հաւատարմութեան երդում չընեն։ Այնուհետև Ազգ. ժողովին անմիջապէս իր նիստը դադրեցուցեալուն չպիտի հակառակի։

— Կ. պոլսէն եկած լուրերին նայելով, այնտեղ գոհ են պաշտպան տէրութիւնների համաձայնութենէն ու որոնք որոշած են խիստ միջոցներ ձեռք առնել առժամապէս ապահովելու համար Թիւրքիայի գերիշխանութիւնը Կրէտէի վրայ և կը յուսացուի որ Ֆրանսա պիտի յաջողի վերջնական կարգադրութիւն մը ընել տալ երբ յարմար ժամանակը գայ։

Պաշտպան տէրութիւնները մէկ մէկ մարտանաւ կը ղրկեն Կրէտէի ջուրերը, ի հարկին բռնի ուժով իրենց որոշումներ յարգել տալու և Կրէտէն հանդարտեցուցեալու համար։

— Թիւրքիայի ներքին գործերի նախարարութիւնը շրջաբերականով մը յայտարարելով թէ տէրութիւններն որոշած են պահպանել Թիւրքիայի վեհապետութեան իրաւունքները Կրէտէի վրայ և պաշտպանել միւսլիման Կրէտացիները, կը հրաւիրէ ժողովրդին որ հեռու կենան թիւրքական շահերին վնասակար գրգռութիւններէ և լիովին վստահութիւն ունենան կառավարութեան վրայ։

ՓՈՔՐԻԿ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

Ֆիլիպէ. Գ. Թ. — Ստացանք։ Շնորհակալ ենք։

Վան. Ա. Լ. Ը. — Ձեր փոփոքի համեմատ կը շարունակուի։

Սէնդ Լուիս. Կէր. եղբ. — Ձեր նամակներ ստացուած են։ Թէև ուշացանք, մանրամասնօրէն կը գրուի ձեզ մասնաւոր նամակով մը։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ (1794–1894) ՅՈՒԲԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթով 1894 թուականին հրատարակուած այս միածալ դիրքով և լուսատիպ (phototypique) չքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով։ Մէջտեղը դրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բոլորտիքը՝ 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները, տնոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետների պատկերներովը։

Գինն է 4 ֆրանք ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանք և 50 սանթիմ։

* * *

Գալէմքեարեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան է սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794–1860։ Մէկ լուսատիպ պատկերով։ Գինն է, ճանապարհածախքովը մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթմ.։

Վերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ ղրկելով։

«ԿՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ

Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերն որոնք բոլորովին սպառած են, շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են այս Յուշարարի մէջ որ ութածալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ։ Գինն է 1 ֆր. 40 սանթիմ։

Տարածելու համար մէկ անգամէն 10 օրինակ գնողին կը ղրկենք 10 օրինակը, ապահովագրուած ծրարով 10 ֆրանգի փոխարէն։

Դիմել Արմենիայի խմբագրութեան.

SETH. J. MESROVP. History of the Armenians in India (From the earliest times at the present day). 5 fr. 50

ԺԳ

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅԵՐԵՆԱՍԷՐ (ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՒՌԱՆՈՎ)

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹ

ՄԿՐՏԻՉ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

1 ֆրանգ և 40 սանթիմ։

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի։

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանգ է։)

Լոնտինեան. Բառարան Հայերէնէ Դաղղիերէն (Հայերէն շատ ոճերի և ասացուածների ֆրանսերէն թարգմանութիւններն ալ գրուած են)։ Բ. տպագր. 16 ֆր.։ Շքեղ կազմով։

Ցիշատակ յիսնամեայ յոբելեանի Ազգային Սահմանադրութեան. 1860–1910 մայիս 24։

(80×60 սանդիմէդր մեծութեամբ գեղատիպ նկար մ'է որ կը պարունակէ Թիւրքիայի Հայերի Սահմանադրութեան 20 հիմնադիրների լուսանկարներն ու ստորագրութիւնները, ինչպէս նաև 1861ի առաջին տարեդարձի հանդէսին և Կ. Պոլսի վերջին 15 պատրիարքների պատկերները, գեղեցկապէս շարակարգուած։ Կը ծախուի Կ. Պոլիս 100 փարա։ Մասնաւոր խաւաքարտով, ապահովուած բոստի ծախքով 5 ղրուշ (1 ֆր. և 10 սնդմ.)։ Ստանալու համար դիմել հրատարակչին որ է Զարդարեան գրատուն, Զագմագճըլար փողոց, թիւ 24-26։ Կ. Պոլիս։)

ՐԻՉՄՈՆԴԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Ռիչմոնտ քաղաքի (Վիրճինիա Նահանգ) նորահաստատ հայ գրադարանի վարչութենէն ստացած ենք հետևեալ յայտարարութիւնը.

Քաղաքիս մէջ (Richmond. Va.) գրադարան մը հաստատուած լինելով, պատրաստ ենք գնումներ ընելու։ Ուստի ամէն գրավաճառներ թող հաճին իրենց գրացուցակը ղրկել. իսկ հանդէսներու, շաբաթաթերթերու, օրաթերթերու խմբագրութիւնները՝ մէկ մէկ օրինակ իրենց հրատարակութիւններէն, հետևեալ հասցէին.

Armenian Library
215, N. 1st. str.
RICHMOND VA.
(Etats-Unis d'Amérique)

Ի դիմաց Ռիչմոնտի Հայկական գրադարանի վարչութեան.
Ատենապետ. Յ. Տէրվիշեան.
Ատենադպիր. Ս. Լօքսիզեան.

ՅՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Թարգմանչեան։
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi